

MENEJMENT PANINING JAMIYATGA KERAGLIGI HAQIDA

Jarakova Kamila

Ajiniyoz nomidagi NDPI

Pedagogika fakulteti maktab menejmenti

1-kurs talabasi

Annotaciya: Menejment faning jamiyattagi roli, rahbarlik san'ati sirlarini o'rgana oladigan darajada nazariy va amaliy bilimlar haqida

Kalit sozlar: menejment, iqtisodiy, ijtimoiy, rahbarlik, hokimiyot

Mustaqil O'zbekiston davlatini har tomonlama rivojlantirish, iqtisodiy mustaqilligini ta'minlash ko'p jihatdan zamon talabiga javob beradigan rahbar va mutaxassislarni tayyorlash sifatiga bog'liq. Bozor iqtisodiyoti sharoitida menejnlarni (boshqaruvchilarni) tayyorlashda «Menejment» fani alohida o'rin egallaydi.«Menejment asoslari» fanining asosiy maqsadi bozor munosabatlari sharoitida ishlay oladigan malakali boshqaruvchilarni tayyorlash, ya'ni o'quvchilarda zamonaviy fikrni shakllantira oladigan, xo'jalik yuritish va boshqaruvda yangicha usullarni qo'llay oladigan, shuningdek, rahbarlik san'ati sirlarini o'rgana oladigan darajada nazariy va amaliy bilimlar berishdir.Shuningdek, talabalarda O'zbekistonda va xorijda ishlab chiqarishni boshqarish nazariyasi va amaliyotining rivojlanish bosqichlarini, firmani muvaffaqiyatli boshqarish, biznesda ichki va tashqi muhit, rahbarlik va hokimiyat, tashkilotning samarali faoliyat ko'rsatishida ishlab-chiqarishni boshqarish hamda tashkilotdagi nizo (ixtilof) masalalarini bartaraf etishni o'rgatish bo'yicha bilim va ko'nikmalarni shakllantirish ham fanning asosiy maqsadi hisoblanadi.Fanning asosiy vazifasi korxonalarining boshqarish tizimini takomillashtirish, shuning negizida bozorni zarur yuqori sifatli.xalq iste'moli mahsulotlari bilan boyitish, jahon bozoriga chiqishga keng yo'l ochish va o'z mahsulotlarini xorijiy davlatlarda raqobatbardosh qilib tayyorlash, uni valyutaga sotish va bu bilan respublika iqtisodiyotini boshqarishni xalqaro andozalarga olib chiqadigan kasbiy mahoratga ega bo'lgan mutaxassislar tayyorlashni yo'lga qo'yishning ilmiy negizini yaratishdir.

«Menejment asoslari» fani muayyan iqtisodiy, ijtimoiy fanlar, xalq xo'jaligini rejalashtirish, statistika, buxgalteriya hisobi, moliya, kredit, rejalashtirishning iqtisodiy matematik usullari, psixologiya, huquqshunoslik va iqtisodiyot nazariyasi kabi fanlar bilan uzviy bogliqdir.

Fanning vazifasi iqtisodiy, ijtimoiy, psixologik ilmlarning mavjud yutuqlaridan ishlab chiqarishni boshqarishda maqsadga muvofiq foydalanish natijasida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarishni yo'lga

qo'yish, yangi g'oyalarni amaliyotga tatbiq qilish va nihoyat, bular asosida mamlakatimizda iqtisodiy o'sishni ta'minlash va xalq farovonligini oshirishdir. Bu fanning predmeti boshqaruvchi tizim va boshqarish obyektini orasidagi o'zaro munosabatdir. Shuningdek, korxonalar, birlashmalar, ularning tarkibiy birliklari, muassasalar, assotsiatsiyalar, konsorsiumlar va konsernlar hamda turli tashkilotlarda boshqarish qonuniyatlari va tamoyillarini o'rganish fanning asosini tashkil qiladi. Menejmentning samaradorligi ko'proq darajada ilmiy yondashuvlar va tamoyillardan foydalanish bilan belgilanadi. Hozirgi vaqtda amaliyotda menejmentga nisbatan faqat ba'zi bir ilmiy yondashuvlar va tamoyillar qollaniladi, bu uni tushunishni «torligi» bilan izohlanadi. Har bir obyektning boshqarishning nazariyasi va amaliyoti tahlili R.A. Fatxutdinov bo'yicha menejmentga nisbatan o'z ilmiy yondashuvlarini qo'llash zarurligini belgilashga imkon beradi. Boshqaruv jarayonlarini aniq obyektlarini boshqarish jarayonida boshqaruv subyektlari (idoralari) amal qilishlari kerak bo'lgan jamiyatning obyektiv qonunlari va qonuniyatlaridan kelib chiquvchi asosiy qoidalar sifatida belgilash mumkin. Birinchi marta «boshqaruv tamoyillari» atamasini F. Teylor kiritgan, u 1911-yilda «Ilmiy menejment tamoyillari» nomi ostida asarini nashr qilgan. Ishlarni bajarish asoslari va mehnat ope. ratsiyalarini o'rganish asosida ishchilarning shaxsiy mehnatlarini boshqarishning to'rtta tamoyillarini shakllantirgan:- ishning har bir elementini bajarilishiga ilmiy yondashuv;

- ishchilarni tanlash, o'qitish va mashq qildirishga ilmiy yondashuv;
- ishchilar bilan kooperatsiyalashish;
- natijalar uchun javobgarlikni menejerlar va ishchilar o'rtasida taqsimlash.

Har qanday fan o'z predmeti, nazariyasi va uslublariga egadir. Predmet - bu fanning nima bilan shug'ullanishi, uning qaysi sohaga tegishli ekanligini belgilaydi. Nazariya bu sohada yuz beradigan jarayon va hodisalarning ro'y berish qonuniyatlarini aniqlaydi. Har-bir fan o'z predmetini kategoriyalar yordamida o'rganadi. Izlanish usullari nazariyadan kelib chiqqan holda kishilar ilmiy va amaliy faoliyati qanday amalga oshishini ko'rsatib berishi, fanning shu sohasida hodisalarni umumlashtirish va o'rganishning turli vositalari va usullari tizimini ishlab chiqishi lozim. "Menejment nazariyasi"ning predmeti- bu boshqaruv munosabatlari doirasida boshqaruv subyekti va obyektini o'rtasida yuzaga keladigan menejment munosabatlaridir. Menejment munosabatlari ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar-ning ajralmas qismi bo'lib, turli iqtisodiy, tashkiliy, ijtimoiy, mehnat, psixologik va boshqa ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Menejment munosabatlari menejment qoi ostidagi xodimlar o'rtasida bo'ladigan aloqa va o'zaro ta'simning murakkab majmuini ifodalaydi, demak, menejment, eng awalo, kishilarni boshqarishdir.

“Menejment nazariyasi” fanning predmeti quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- boshqarish nazariyasi va amaliyoti;
- boshqarish obyektini va subyekti;

- boshqarish tamoyillari va usullari;
- boshqarish madaniyatini;
- menejer va uning fazilatlarini;
- menejer reytingi;
- boshqarishda kirishuvchanlik va qaror qabul qilish;
- boshqarish vazifalarini to'g'ri tashkil qilish va amalga oshirish;
- xodimlarni boshqarish;
- ishlab chiqarishni boshqarish;
- samaradorlikni boshqarish;
- o'z-o'zini boshqarish;
- xududiy boshqarish va hokozolar.

Menejment subyekti. Menejment subyekti - bu tashkilot doirasida, boshqaruv ta'sirini, uning muammolari va maqsadlarini amalga oshiradigan shaxs yoki shaxslar guruhidir.

Menejment subyekting o'ziga xos xususiyati shundaki, doimo menejment subyektni obyektidan sifat jihatidan ajratib turadigan odamlar (jonli narsalar) bo'lishidir.

Boshqaruv ta'siri deganda - maqsadlar, vazifalar, rivojlanish istiqbollari shakllantirish va ularni amalga oshirishdagi harakatlar. Xulosa qilib aytganda menejment boshqaruv haqidagi pan bolib, har bir yonalishda o'z ornini topgan hisoblanadi. Jamiyatdagi basqaruvning taktik va strategik usullarini orgatuvchi fandır.

Poydalanilgan adabiyotlar

1. N.K. YO'LDOSHEV, S.SH. YUSUPOV, G.E. ZAXIDOY "MENEJMENT ASOSLARI VA BIZNES REJA" O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti Toshkent - 2017
2. D.YUSUPOV, Z.K.KUSHAROV "MENEJMENT NAZARIYASI" Toshkent-2019